

Jan Dijkstra

De zoon van Boke Dijkstra, de wasbaas

1924 - 1962

Op 6 oktober 2014 ben ik 93 jaar geworden. Het is nu 90 jaar geleden dat ik in De Glind kwam wonen. De Rudolphstichting is van 1914, opgericht aan het begin van de eerste wereldoorlog. In die tijd droeg de stichting nog niet de naam van dominee Rudolph, maar heette het De Glindhorst. In 1924 kwamen wij er wonen. Mijn vader werd aangesteld als baas van de wasserij. Hij heeft daar gewoond tot 1957. Zelf heb ik met mijn echtgenote tot 1962 in De Glind gewoond en gewerkt als sportleraar.

Mijn eerste herinneringen

Drie jaar was ik en ik herinner me nog als de dag van gisteren dat ik het huis in liep. Ik kwam de kamer binnen en daar stond mijn eigen paardje op wielen. Nico Geleijnse was mijn vriendje. Hij woonde in het huis naast het onze. De wasserij waar mijn vader werkte, stond daar net achter. Ik was benieuwd of Nico ook op de reünie zou komen. En wie kwam er naar me toe? Nico, 92 jaar is hij. Hij is nog niet jarig geweest. Ik ben veel bij de familie Geleijnse in de directiewoning over de vloer geweest. Het was de mooiste villa van de Rudolphstichting. Op mijn vijfde jaar ben ik van die mooie grote trap gevallen.

Mijn vader was de wasbaas, maar we hadden ook pleegkinderen in huis. Ik had altijd wel pleegbroertjes en pleegzusjes van de stichting. Mijn moeder werkte op de linnenkamer. Toen ik acht jaar was kreeg ik een pleegbroertje uit Utrecht. Dat was Jopie Lamee, die was net zo oud als mijn broertje Fokke, die omgekomen is in de oorlog. Ik weet nog heel goed dat we op één van de jaarvergaderingen van de gereformeerde kerk met zijn vieren daar rond liepen: Fokke, Jopie, Nico en ik, de kleintjes. En een belangstelling dat we hadden, we kregen van iedereen snoep.

In De Glind opgroeien was geweldig

Ik zat op de lagere school in De Glind samen met Nico Geleijnse, Gerard van Wijk de zoon van de tuinbaas en Arie Grasdijk de zoon van de kruidenier. Het was een school met 120 leerlingen verdeeld over drie klassen. Klas één en twee, klas drie en vier en klas vijf, zes en zeven. Meester Krepel was de bovenmeester en juffrouw van Santen had klas één en twee. Juf van Santen woonde bij ons op kamers, dus ik zag haar 's middags ook aan tafel. Meester Terpstra was de meester van klas drie en vier. De hoogste klassen zaten bij meester Krepel. Zijn dochter Wil was van mijn leeftijd. Toen ik in klas vier zat ging meester Krepel weg en meester Hogeweg kwam voor hem in de plaats. Mijn laatste jaren op de lagere school zat ik bij hem in de klas. Met zijn zoontje Cees kon ik ook goed opschieten. In klas zeven stond ineens de naam Cees Pijl Hogeweg op het bord. Ik dacht: Wat kan dat nou toch zijn, dat is toch te gek? Daar waren we allemaal heel verwonderd over. Cees is later burgemeester geworden. Nadat ik terug kwam als sportleraar, was Cees zo'n beetje de manager van de voetbalclub. We hebben in Gelderland wedstrijdjes gespeeld met de jongens van de stichting. We gingen met ze naar de Valk, naar Barneveld en naar Achterveld. Ik kwam net van het CIOS en die Achterveldse voetbalclub had ik zelf getraind.

Mijn schoolprestaties

Op de lagere school ging het niet zo goed omdat ik dyslexie heb. Juffrouw van Santen deed haar best om me bij te werken, maar daar reageerde ik niet goed op. In de derde klas ging het nog wel, maar in de vierde bleef ik zitten. Meester Hogeweg van de vijfde klas, begreep ook niet wat er aan de hand was, dus dat jaar bleef ik weer zitten. In klas drie bleef Gerard met mij zitten en in klas vijf Arie. Ze wisten nog van niets in die tijd. Pas toen bleek dat mijn dochter dyslexie had, werd het ons duidelijk wat mij mankeerde. Nico stroomde in die tijd meteen door naar de Mulo. Ik slaagde

twee jaar later ook voor mijn toelatingsexamen en ik kon dus ook naar de Mulo. Maar ik ging er niet naar toe. In mijn plaats mocht Arie Grasdijk er heen.

Knechtje van de groenteman

Die zomer kwam mijn tante uit Groningen en zij zei: “Wil je eigenlijk nog wel naar die Mulo?” Ze vroeg of ik geen zin had om met haar mee naar Groningen te gaan. Haar man was groenteman en hij had een paard en wagen. Dus ik ging mee en daar heb ik vanaf augustus tot januari als groenteboer gewerkt. Daar ging ik met heel veel mensen om, dat was geweldig. Maar in december mocht ik niet meer mee op de wagen. Er was voor mijn oom minder werk en mijn tante was zwanger van haar derde kind. Ik moest voor hun kinderen zorgen. Dat deed ik voor mijn tante, maar het was natuurlijk geen werk voor mij. Eenmaal thuisgekomen, wou ik niet meer terug naar Groningen.

De boekhandel in Amersfoort

Na een paar maanden bij huis gelopen te hebben, wat mijn vader maar niets vond, kreeg ik werk in de boekhandel van Van Munster in Amersfoort. Van Munster werkte eerst op de administratie van de stichting. Ik zal veertien geweest zijn. Daar heb ik een week of drie lopen klungelen en mijn vader kwam naar Amersfoort om over mij te praten.

Slager

Na dat gesprek vroeg mijn vader me of ik geen slager wilde worden. Dat leek me wel leuk, want als jochie liep ik altijd al bij de boer die achter ons woonde. Die had een kippenbroederij met haantjes en hennetjes. Na een week of vier konden we wel zien wat het was: een haantje of een hennetje. De haantjes werden allemaal weggegooid of weggegeven, maar ik kon ze wel gebruiken, want ik slachtte ze, nam ze mee naar huis of gaf ze weg aan Nieuwenhout de schoenmaker of aan Grasdijk de kruidenier. Zelfs naar dokter Schut in Barneveld bracht ik geslachte haantjes. Eigenlijk was ik al slager. Mevrouw Munster van de boekhandel in Amersfoort was de dochter van slager Schuring aldaar. Ik heb er een half jaar gewerkt voor een kwartje in de week. Op een dag begon de oudste zoon van slager Schuring, Henk, een eigen zaak in Amersfoort en hij nam mij mee. In die zaak werd ik chef en ik heb daar het slagersvak geleerd. Tot 1940 ben ik er gebleven. Mijn doel was om naar Indië te gaan, naar de kolonie. Ik was al gekeurd en stond klaar om te vertrekken, maar de oorlog brak uit. Op dat moment zat ik zonder werk, want ze hadden mij in Indië niet meer nodig. Uiteindelijk kwam ik bij een Joodse slager terecht. De Wolf was zijn naam. In zijn koosjere slagerij heb ik gewerkt tot hij werd opgepakt. Mijn vader had aangeboden dat hij bij ons kon onderduiken als de Duitsers mensen op gingen pakken, maar dat durfde hij niet. In die tijd ben ik naar de slagersvakschool in Utrecht gegaan. Daar heb ik mijn slagersvakdiploma en mijn slachtdiploma gehaald en ik ben weer gaan werken bij mijn oude baas Schuring. Ik was slager en kok tot eind 1943 bij deze baas. En toen moest ik onderduiken.

Sport

Al die tijd dat ik in Amersfoort woonde ben ik samen met Wim Boersma, die ook op de stichting woonde, naar de sportschool in Amersfoort gegaan. Alles wat je op het gebied van sport kon doen, hebben we daar gedaan. Judo, jiu-jitsu en boksen. Wim Boersma werd later de hoogste man bij de Vereniging van Rijks gediplomeerde Sportleiders (V.R.S) op het gebied van jiu-jitsu in Nederland.

Oorlogsverhalen

Ik weet nog dat mijn neef Jan Otten in de oorlog bij ons in huis gekomen is, omdat zijn moeder overleden was. Ikzelf zat in de oorlog meteen bij de ondergrondse. Wim Boersma zat eveneens in het verzet en hij was mijn maatje. Wij hadden in de oorlog natuurlijk onderduikers, maar later na de slag om Arnhem ook Engelsen en Schotten. Wim Boersma en ik brachten de Engelsen en Schotten die op de Veluwe gezeten hadden, over. Dat was in de periode dat Wim en ik zo actief op de sportschool bezig waren met judo en jiu-jitsu. De man die bij ons ondergedoken heeft gezeten, heeft later een boek geschreven over de slag bij Arnhem.

De ontsnapte Engelsen waren vliegtuigbemanningen en parachutisten. Wij plaatsten ze bij iemand of we brachten ze over van het onderduikadres naar de Betuwe, waar de Engelsen zaten. Na de oorlog werden de gewonden naar Apeldoorn gebracht. Drie Engelsen wisten daar uit het paleis te ontsnappen aan een stukje gordijnkoord. Dat koord heb ik gekregen en het ligt nu in het bevrijdingsmuseum in Oosterbeek. Majoor Coke die een schot in zijn been had, kwam bij bovenmeester Hogeweg terecht en Freeman die later dat boek geschreven heeft, kwam bij ons samen met Davidson. Coke, met dat schot in zijn been, moest nog achterblijven toen die andere twee met Pegasus 1 (de eerste groep met 120 Engelsen) in Arnhem naar de overkant van de Rijn gingen waar de Engelsen zaten. Dat hele verhaal heeft Godfrey Freeman in 2010 opgeschreven in zijn boek: Ontsnapt uit Arnhem.

Wim en ik brachten die knapen dus op de fiets weg. Die fietsen vorderden wij bij de boeren en ik had het beheer erover. Aan het eind van de oorlog moest ik zelf onderduiken, want de Duitsers kwamen bij ons te zitten. Tussen de weg langs de wasserij en de directeurswoning liep een groot water en over een klein bruggetje kon ik over het weiland naar de weg. Op een avond liep ik met majoor Coke een eindje om over die weg op het moment dat er een patrouille soldaten aan kwam. Dat waren gelukkig Oostenrijkers. Zij bewaakten de Duitse officieren en wij hadden geen moeite met hen. En die majoor Coke met zijn Engelse kop begon gewoon een praatje met die soldaten, want hij sprak beter Duits dan ik.

Ons huis lag tegenover het meisjespaviljoen, maar de wasserij stond naast het meisjespaviljoen. Hogeweg woonde tegenover het meisjespaviljoen naast de kerk. De Duitse soldaten werden ingekwartierd in het meisjespaviljoen. Ik weet nog dat bovenmeester Hogeweg naar ons toe kwam om te vragen of majoor Coke nog een poosje bij ons kon blijven, want bij hem kwamen de Duitsers te dichtbij. In de wasserij kwamen de Duitsers niet zomaar, alleen eens per week om zich te douchen. We hebben ook nog een onderduiker naar een van de stichtingsboerderijen gebracht bij De Haan om ruimte te maken voor majoor Coke die bij ons in huis zat. Hij is later gesneuveld bij Renkum. Van die groep van zo'n 60 man zijn er 20 gesneuveld, 20 overgekomen en 20 nog weer teruggekomen op de Veluwe. En die heb ik later weer bij Veerman in Achterveld gebracht.

Mijn broertje is bij een razzia opgepakt, net achter de stichting bij Piet Veenendaal, een boer die de leider was van het verzet, een oud militair. Die zaak werd opgerold en Wim Boersma en ik wisten te ontsnappen, maar mijn broertje was net met post voor het verzet naar Scherpenzeel geweest en hoe hij precies is opgepakt, weet niemand. Hij is naar de boerderij van Piet Veenendaal gebracht en daar is hij gemarteld. Henk van Benthem was daar ook bij. Later is hij naar het concentratiekamp gebracht. Twee neefjes van Piet Veenendaal probeerden ook te vluchten en één van hen is dood geschoten. Die hele groep is daar opgewacht en uit elkaar geslagen.

Een erebaan

Ik ben gevraagd als stafwacht bij prins Bernard. De bezetting was nog niet afgelopen en de prins was ook bij ons in Achterveld geweest voor het tekenen van de stopzetting van de oorlog. Want op de Grebbelinie stonden wij aan de ene kant, terwijl de Duitsers nog aan de andere kant stonden. Daarna is er nog in Wageningen getekend, maar dat was voor de voedseldropping. Wij werden een paar weken later pas bevrijd bij de Grebbelinie, want ons huis lag precies op de grens. De stichting ligt namelijk net op de grens van Achterveld. Ik had de leiding van de verzetsgroep Scherpenzeel. We waren pas een week bevrijd toen die vraag van prins Bernard kwam. Dat was een erebaan. De vraag was bij onze commandant binnengekomen. Dus Wim Boersma en ik gingen naar Apeldoorn, maar na vier weken daar voor de poort gestaan te hebben zei Wim op een gegeven moment: "Nou Jan, het allerbeste, in Indië hebben ze vrijwilligers nodig bij de marine, daar heb ik me voor aangemeld." Dat was ook wel wat voor mij, dus ik toog snel op de fiets naar Ede om me ook op te geven voor Indië. Want hoewel het best aardig was bij prins Bernard, hij kwam ook wel eens in het wachtlokaal een praatje maken, was dat baantje niets voor ons. Wim stopte een week voor mij met

de dienst voor prins Bernard en ging met de auto naar Breda om daar over te varen naar Engeland en wat daar gebeurde is een verhaal apart.

Maar ik ging wel naar Indië

Hij werd teruggestuurd naar huis, omdat er gezegd werd dat hij niet safe zou zijn geweest in de oorlog. Dat bleek uiteindelijk een vergissing te zijn. Ik kwam op een dag thuis uit Apeldoorn waar ik nog bij de stafwacht werkte. Wim zat me thuis op te wachten. Hij vertelde me wat er was gebeurd. Wim zou voor zijn beppe wat houtjes hakken, hij keek even niet uit en hakte één van zijn vingers eraf. Omdat het zijn rechterwijsvinger was, kon hij niet meer naar Indië, want ze zeiden: "Die kan niet meer schieten." In Breda hadden ze inmiddels ontdekt dat ze zich in de namen vergist hadden van een zekere Bootsma en Boersma, maar Bootsma zat al in Engeland en Wim Boersma, mijn maatje uit het verzet, werd niet meer goedgekeurd. Inmiddels was ik goedgekeurd en ik ging wel naar Indië.

Terug in De Glind

In januari 1948 kwam ik terug uit Indië en ik ben meteen Wim Boersma op gaan zoeken. Hij had inmiddels die sportzaak overgenomen in Amersfoort aan de singel waar wij voor en in de oorlog altijd gesport hadden. Ik heb vervolgens de opleiding voor boksen gedaan en ben in die sportschool gaan werken. In september 1948 begon ik met het CIOS. Het was de eerste jaargang van die opleiding. Ik deed een extra opleiding voor jiu-jitsu, judo en boksen en een specialisatie voor zwemmen en gymnastiek bij het CIOS. Bij de Rudolphstichting had men in die tijd een sportleider nodig en ik kreeg daarvoor een uitnodiging. Door mijn werk met een Amsterdamse gymnastiekvereniging en omdat mijn ouders daar nog woonden, wisten ze op de Rudolphstichting waar ik mee bezig was. Zes jaar heb ik op de stichting gewerkt. In de zomer runde ik het zwembad en in de winter de sport. Voetbal, jiu-jitsu en gymnastiek, meisjes- en jongensgroepen. Wel tien groepen waren er, ook dames- en herengroepen van de bedrijven. Iedereen zat op gymnastiek, meneer en mevrouw Faber en hun zoon, mevrouw Mulder en noem maar op. Die jongens van Faber en Nieuwenhout zaten ook op judo.

Mijn vrouw, die ook bevoegd was om gymnastiekles te geven, is een tamboerkorps begonnen met de kinderen. Ik kon echter een baan bij het Rijk krijgen, bij de huishoudelijke voorlichting, en die heb ik aangenomen. Mijn vrouw ging nog jaren door met het tamboerkorps. Maar dat is weer een ander verhaal.